

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

*Шестові завдання
з екології
(10-11 клас)*

*Для підготовки до державної підсумкової атестації,
зовнішнього тестування та до олімпіад
III та IV етапів*

**Черкаси
2008**

АВТОР-УПОРЯДНИК

Л.І. Даниленко, методист Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

РЕЦЕНЗЕНТИ:

О.В. Волошенко, завідувача кафедрою педагогіки та психології ЧОПОПП, кандидат педагогічних наук;

Н.В. Підгора, заслужений учитель України, учитель біології ЗОШ I-III ступенів с. Хацьки Черкаського району

Комп'ютерна верстка *Ю.М. Зорі.*

Рекомендовано до друку вченою радою ЧОПОПП.

Протокол №3 від 27 жовтня 2005р.

Видання підготовлено до друку та віддруковано редакційно-видавничим відділом ОПОПП.

Зам №552. Тираж 100 прим.

ПЕРЕДМОВА

З 2001/2002 н. р. новим типом завдань теоретичного туру III - го етапу Всеукраїнської олімпіади з біології та екології стали тестові завдання.

На сьогодні визнано, що застосування тестових завдань дає можливість оперативно перевірити загальний обсяг фактичного матеріалу з предмету та оцінити рівень знань, умінь і навичок.

Як свідчить практика, сучасні учні досить легко відповідають на запитання «хто?» і «що?» та, на жаль, не завжди можуть дати відповідь на запитання «як?» і «чому?».

Таким чином, головним завданням учителя у навчанні біології є розвиток їх інтелектуальних умінь, а саме: аналізувати, порівнювати, пояснювати та усвідомлювати складні біологічні поняття та явища. Окрім цього, розвивати критичне мислення, щоб сучасний учень володів умінням відібрати потрібну інформацію і дати їй оцінку.

Для підвищення якості навчання вчені - дидакти пропонують нові засоби інтенсифікації розумової діяльності учнів.

Одним із таких засобів є тестування.

Ефективність застосування тестових завдань на III і IV етапах Всеукраїнської та Міжнародної олімпіад з біології та екології, а також і у навчальному процесі забезпечується їхньою високою інформативністю, чіткою стандартизацією процедури проведення і оцінювання, що створює однакові умови для всіх учасників і зменшує вплив на результати сторонніх факторів; простотою і доступністю у використанні; однозначною системою обробки та інтерпретації одержаних кількісних показників; репрезентативністю набору завдань.

Серед текстових завдань розрізняють закриті та відкриті.

У відкритих тестових завданнях учень самостійно записує коротку відповідь (конструює відповідь), а у закритих він вибирає відповідь з кількох запропонованих варіантів, серед яких правильним є один або кілька.

Робота з відкритими тестами дає учням змогу виявити певну самостійність, однак вона потребує більших витрат часу. Окрім цього, відкриті тестові завдання важко піддаються обробці при оцінюванні результатів.

Перевага все-таки надається закритим тестовим завданням через їх різноманітність. Одні з них вимагають від учнів лише пригадати вивчений матеріал, інші перевіряють розуміння його, уміння використовувати знання в нових умовах, розв'язувати нестандартні задачі, висувати гіпотези та обґрунтовувати їх. Запитання передбачають конкретну, чітку і коротку відповідь.

Зазначимо, що тести повинні друкуватися на окремих аркушах паперу, на кожного учня. Окрім цього обов'язково потрібно визначити час на їх виконання.

Пропонуємо для опрацювання тестові завдання з екології для учнів 10 – 11 класів. Всього підбрано 110 тестових завдань, з них: 75 – тести групи «А», 35 – тести групи «Б».

У тестових завданнях групи «А» передбачається лише одна правильна відповідь, а у тестових завданнях групи «Б» передбачається кілька правильних відповідей.

Рекомендуємо у процесі роботи з даними тестовими завданнями проводити також усне обговорення з учнями тих питань, які можуть викликати у них труднощі, які є особливо актуальними в наш час.

На нашу думку, запропоновані тестові завдання сприятимуть розвитку інтересу до науки екології та кращому засвоєнню базових екологічних знань і разом з тим допоможуть у підготовці до державної підсумкової атестації, зовнішнього тестування та до олімпіад III та IV етапів.

ТЕСТИ ГРУПИ «А»

1. Наука про взаємозв'язки живих організмів та їхніх угруповань між собою та довкіллям, про структуру і функціонування систем - це:
  - а) ембріологія;
  - б) анатомія;
  - в) мірмекологія;
  - г) екологія.

2. Екологічні фактори, що пов'язані з різними формами господарської діяльності людини:
  - а) едафічні;
  - б) абіотичні;
  - в) антропогенні;
  - г) біотичні.

3. Певна територія з більш-менш однорідними умовами існування, населена взаємопов'язаними популяціями різних видів, об'єднаних між собою та з фізичним середовищем існування, коло обігом речовин і потоком енергії:
  - а) біогеоценоз;
  - б) біотоп;
  - в) едатон;
  - г) евритоп.

4. Ділянка земної поверхні (суші або водойми) з однотипними абіотичними умовами середовища (рельєф, ґрунт, мікроклімат і т.п.), що її займає певне угруповання організмів:
  - а) синузія;
  - б) біотоп;
  - в) едатон;
  - г) евритоп.

5. Термін «екологія» вперше запропонував:

- а) Е. Геккель;
- б) О.М. Сєверцов;
- в) К. Рул'є;
- г) Ж. Бюффон.

6. Наукові праці «Система природи» та «Філософія ботаніки» належать:

- а) Р. Бойлю;
- б) Ж.Б. Ламарку;
- в) К. Ліннею;
- г) П.С. Палласу.

7. Вчений, який вважав, що важливою причиною змін організмів, еволюції рослин і тварин є вплив зовнішніх чинників:

- а) Ж.Б. Ламарк;
- б) С. Крашенінніков;
- в) І. Лєпєхін;
- г) П.С. Паллас.

8. Нове поняття ноосфери (розумної оболонки) вперше було введено:

- а) В. Сукачовим;
- б) В. Докучаєвим;
- в) Ф. Клементсом;
- г) В. Вернадським.

9. Мешканці водного середовища мають назву:

- а) гідробіонти;
- б) гідрофіти;
- в) ксерофіти;
- г) гігрофіти.

10. Організм, мешканець ґрунтів:

- а) гідрофіл;
- б) едафобіонт;
- в) гігрофіт;
- г) галофіт.

11. Здатність організмів витримувати зміни умов навколишнього середовища:

- а) моніторинг;
- б) суцесія;
- в) толерантність;
- г) синузія.

12. Приклад стенобіонта – організму, який потребує лише певних умов навколишнього середовища:

- а) форель;
- б) качка;
- в) їжак;
- г) вовк.

13. Пристосованість організмів до умов навколишнього середовища, що виникла у процесі еволюції і яка виявляється у зміні їх зовнішніх і внутрішніх особливостей:

- а) адсорбція;
- б) евакуація;
- в) акліматизація;
- г) адаптація.

14. Фактор, що виходить за межі максимуму чи мінімуму:

- а) лімітуючий;
- б) антропогенний;
- в) етологічний;
- г) едафічний.

15. Німецький хімік Юстус Лібіх відкрив закон:

- а) закон природного циклу;
- б) закон об'ємів;
- в) закон піраміди енергії;
- г) закон мінімуму.

16. Закон про те, що в організмі, як цілісній системі, всі його частини відповідають одна одній як за будовою, так і за функціями, відкритий Ж. Кюв'є, називається:

- а) закон необерненості;
- б) закон кореляції;
- в) геогенетичний закон;

г) біогенетичний закон.

17. Закони еволюції були сформульовані Ч. Дарвіном у:

- а) 1851 році;
- б) 1873 році;
- в) 1859 році;
- г) 1800 році.

18. Прикладом конвергенції в еволюції є такі тварини:

- а) планктон-карась-щука;
- б) акула-пінгвін-дельфін;
- в) рак-самітник-лілія актинія-морська зірка;
- г) тунець-тюлень-ведмідь.

19. Сукупність видів рослин і тварин в межах природно - кліматичної зони:

- а) екотип;
- б) біом;
- в) біоценоз;
- г) синузія.

20. Найвища у світі трав'яниста рослина:

- а) банан;
- б) бамбук;
- в) хміль;
- г) іпомея пурпурна.

21. Зміну пір року можна віднести до змін середовища існування:

- а) хаотичним;
- б) спрямованим;
- в) невизначеним;
- г) циклічним.

22. Масове переміщення тварин з одного місця існування до іншого:

- а) спеціалізація;
- б) міграція;
- в) акліматизація;
- г) реакліматизація.

23. Механізм активного відокремлення у просторі особин і груп організмів:

- а) парування;
- б) територіальність;
- в) хижацтво;
- г) міграція.

24. Просторове і трофічне місце виду в біогеоценозі, комплекс його зв'язків з іншими видами і вимог до фізичного середовища існування:

- а) екотон;
- б) біоценоз;
- в) екологічна ніша;
- г) меротоп.

25. Сукупність особин виду, які тривалий час мешкають у певній частині його ареалу, частково чи повністю ізольовано від інших подібних сукупностей особин цього ж виду:

- а) популяція;
- б) вид;
- в) рід;
- г) загін.

26. Чим більше нащадків народжує тварина, тим турбота про них:

- а) менша;
- б) більша;
- в) не визначена;
- г) має бути взаємовигідною.

27. З перелічених організмів максимальну плодючість мають:

- а) видра;
- б) жирафа;
- в) рябчик;
- г) риба-місяць.

28. Прикладами рослин - хижаків є:

- а) вороняче око, конвалія;
- б) ромашка, дзвоники;
- в) пижма, будяк;
- г) пухирник, товстянка.

29. Лімітуючими факторами для організмів поверхневих шарів світового океану є:
- а) світло;
  - б) нестача кисню;
  - в) кількість поживних речовин;
  - г) нестача прісної води;
  - д) зміна температури.
30. Основна роль деструкторів у тому, що вони:
- а) створюють значну кількість органічних речовин;
  - б) перетворюють складні органічні сполуки до простих речовин;
  - в) забезпечують колообіг фосфору у природі;
  - г) забезпечують колообіг азоту у природі;
  - д) підтримують сталу кількість кисню в атмосфері.
31. Ознака, яка є спільною для природних і штучних угруповань:
- а) однаковий видовий склад рослин;
  - б) однаковий видовий склад тварин;
  - в) здійснення колообігу речовин;
  - г) однакова стійкість до несприятливих факторів;
  - д) близькі значення біологічної продуктивності.
32. Що таке генофонд популяції?
- а) сукупність ядерних та позаядерних генів даної особини;
  - б) сукупність усіх генів особин даної популяції;
  - в) сукупність усіх алелей конкретного гена;
  - г) сукупність домінантних алелей даного локусу, що з'являється у фенотипі усіх особин, що мають алелі.
33. Коралові рифи не зустрічаються на великих глибинах, тому що там:
- а) бракує світла для фотосинтезу;
  - б) мало у воді розчинених газів;
  - в) повільна течія;
  - г) низька температура води;
  - д) гарячі джерела.
34. Структурною одиницею біоценозу є:
- а) вид;
  - б) популяція;
  - в) консорція;

- г) сукцесія;
- д) дивергенція.

35. Для заключних стадій сукцесії характерна:

- а) широка різноманітність ценофобних видів;
- б) мала різноманітність ценофобних видів;
- в) широка різноманітність як ценофільних, так і ценофобних видів;
- г) видова різноманітність нехарактерна.

36. Систему тривалих спостережень за змінами екосистеми і біосфери називають:

- а) моніторингом;
- б) модифікацією;
- в) моделюванням;
- г) метаболізмом.

37. Епіфіти – це група рослин, адаптованих для кращого забезпечення:

- а) водою;
- б) світлом;
- в) запилювачами;
- г) поживними речовинами;
- д) CO₂.

38. Співвідношення понять «екосистема» і «біогеоценоз» є такими:

- а) це ідентичні поняття;
- б) поняття «екосистема» ширше, ніж поняття «біогеоценоз»;
- в) поняття «біогеоценоз» ширше, ніж поняття «екосистема»;
- г) поняття «екосистема» тотожне «біогеоценозу».

39. Утворення значного шару щільного дерну пов'язано з:

- а) виходом рослин на сушу;
- б) появою голонасінних рослин;
- в) появою однодольних рослин;
- г) появою гігантських папоротей;
- д) появою дводольних рослин.

40. У річку з поля змиваються хлорорганічні пестициди. Більше всього їх буде в тканинах:

- а) зоопланктону;
- б) фітопланктону;

- в) хижих риб;
- г) рослиноїдних риб.

41. До біотичних чинників навколишнього середовища належать:

- а) озоновий шар Землі;
- б) ультрафіолетове випромінювання;
- в) погода і клімат;
- г) вірусні інфекції.

42. Сільськогосподарські рослини, в структуру яких методами генної інженерії впроваджені гени стійкості до шкідників, можуть бути небезпечні тим, що:

- а) вживаючи їх в їжу, людина поїдає чужорідні гени;
- б) при їх отриманні або вирощуванні, стійкість може передатися іншим рослинам і тваринам;
- в) для їх вирощування необхідні пестициди ;
- г) такі рослини можуть перетворюватися на генетичні химери;
- д) самі можуть стати стійкими до гербіцидів.

43. Якщо висушити болото, то на місці болотяної рослинності утвориться:

- а) степова рослинність;
- б) водойма;
- в) ділянка, вільна від рослинності;
- г) лучна або лісова рослинність.

44. Видовий склад наземних рослинних угруповань набагато різноманітніший ніж водний тому, що:

- а) у водному середовищі умови життя стабільні й рослинам не потрібні складні пристосування до розвитку і розмноження;
- б) на суходолі рослини поширюються набагато швидше;
- в) у воді рослина не може жити довго, тому швидко розмножується і гине;
- г) у воді зростають тільки водорості, а їх набагато менше, ніж наземних рослин.

45. Скупчення шкідливих газів у нижніх шарах атмосфери – це:

- а) кислотні дощі;
- б) озонові діри;
- в) смог;
- г) тепличний ефект.

46. «Адаптивна зона» - це:

- а) сукупність усіх факторів середовища, за яких можливе існування виду у природі;
- б) певний тип середовищ життя з характерною сукупністю специфічних екологічних умов, за яких можуть існувати різні групи організмів, якщо вони набули певних адаптацій;
- в) комплекс умов середовища, що визначає тип пристосувань (адаптацій).

47. В освітленій частині ставка кількість планктонних організмів, у тому числі й дафній, виявилась більшою. Це пов'язано з тим, що вони:

- а) збираються на світло;
- б) збираються на велику концентрацію водоростей;
- в) краще розмножуються на світлі;
- г) нездатні до протидії течії.

48. Виберіть із запропонованих відповідей ту пару слів, зв'язок між якими найближчий за змістом до пари термінів «комар - репелент»:

- а) ящірка-гніздо;
- б) вакцинація-хвороба;
- в) груша-плодожерка;
- г) земля-корені;
- д) листок-черешок.

49. Види, роди, родини й інші таксони тварин чи рослин, поширення яких обмежене певною територією, називають:

- а) реліктовими;
- б) ендемічними;
- в) моніторинговими;
- г) карантинними.

50. Для популяції, як структурної одиниці виду, характерні показники:

- а) густина, народжуваність, смертність;
- б) вікова структура, біотичний потенціал;
- в) розподіл у просторі (дисперсія), крива зростання;
- г) всі відповіді правильні;
- д) всі відповіді неправильні.

51. До проблем, що розглядає екологія, належать:

- а) боротьба із забрудненням повітря промисловими відходами;

- б) підтримання заповідного режиму на природних територіях, що охороняються;
- в) динаміка чисельності популяцій;
- г) порядок надання дозволу на використання природних ресурсів.

52. До екосистем, яким властиві найдовші ланцюги живлення, належать:

- а) морські;
- б) наземні;
- в) ті, у яких домінують ссавці й птахи;
- г) ті, в яких домінують плазуни;
- д) повітряні.

53. Ефективна величина популяції визначається:

- а) кількістю особин, що можуть досягти статевої зрілості;
- б) кількістю особин, що вже досягли статевої зрілості;
- в) кількістю особин, що дали початок наступному поколінню;
- г) первинним співвідношенням статей;
- д) вторинним співвідношенням статей.

54. Феномен зміни хазяїна у життєвих циклах паразитів пов'язаний з:

- а) існуванням періодичних зв'язків між хазяїнами;
- б) наявністю личинкових стадій;
- в) запобіганням загибелі хазяїна у результаті надмірного збільшення чисельності паразитів;
- г) потребою у кисні для розвитку личинкових стадій;
- д) різним способом живлення.

55. Зі збільшенням складності екологічних систем їхня стійкість та надійність:

- а) зростає;
- б) зменшується;
- в) залишається незмінною;
- г) залежить від біотичних чинників;
- д) не залежить від біотичних чинників.

56. Коли деякі види тварин досягають статевої зрілості, вони мігрують на далекі відстані до місць розмноження, щоб уникнути несприятливої погоди. Сигналом для цього може бути:

- а) умовний подразник;
- б) тривалість дня;
- в) негативне підкріплення;

г) випадковий стимул.

57. Людина може бути проміжним хазяїном для:

- а) цїп'яка бичачого;
- б) цїп'яка свинячого;
- в) печінкового сисуна;
- г) ехінокока;
- д) планарії молочно-білої.

58. Найбільші види пінгвінів мешкають:

- а) у південній частині ареалу ряду;
- б) у північній частині ареалу ряду;
- в) у центральній частині ареалу ряду;
- г) на маленьких островах.

59. Ознака, що є спільною для природних і штучних екосистем – це:

- а) однаковий видовий склад рослин;
- б) однаковий видовий склад тварин;
- в) здійснення колообігу речовин;
- г) однакова стійкість до несприятливих факторів;
- д) близькі значення біологічної продуктивності.

60. Ознака, що є спільною для природних і штучних екосистем – це:

- а) колообіг речовин;
- б) різна кількість видів рослин;
- в) різна кількість видів тварин;
- г) неоднакова стійкість до факторів довкілля;
- д) однакова біологічна продуктивність.

61. Ознакою симбіотичного травлення у травоїдних є наявність бактерій, що розщеплюють:

- а) сечовину;
- б) целюлозу;
- в) пентагастрин;
- г) крохмаль;
- д) глікоген.

62. До основних причин, внаслідок яких зменшується біологічна різноманітність, належать:

- а) зростання чисельності населення;

- б) зростання споживання ресурсів;
  - в) зневажливе ставлення до біологічних видів і систем;
  - г) погано продумана державна політика в галузі використання природних ресурсів;
  - д) всі відповіді правильні.
63. Остаточним хазяїном паразитичного організму є той, в тілі якого паразит:
- а) не розмножується;
  - б) розмножується нестатево;
  - в) розмножується статевим способом;
  - г) лише запліднюється.
64. Переваги життя на суходолі для тварин, зумовлені:
- а) рівномірним розподілом кисню в повітрі, порівняно з водою (за винятком великих висот);
  - б) швидкими добовими та сезонними коливаннями температури;
  - в) більшою доступністю їжі;
  - г) наявністю гравітацій;
  - д) всі відповіді правильні.
65. Піраміди біомас можуть бути перевернутими в:
- а) угрупованнях пустель;
  - б) планктонних угрупованнях;
  - в) ланцюгах живлення, де переважають пойкилотермні організми;
  - г) угрупованнях лісостепової зони;
  - д) угрупованнях тундри.
66. Подібність у будові рослин африканських, азійських і американських пустель, які належать до різних родин, визначається:
- а) спільним предком;
  - б) географічною ізоляцією;
  - в) однаковими селективними факторами середовища;
  - г) антропічними факторами.
67. Позитивні оборотні зв'язки відіграють головну роль у процесі:
- а) запустелювання пасовищ;
  - б) підтримування співвідношення кисню і вуглекислого газу в атмосфері;
  - в) регуляції рівня глюкози в крові;
  - г) рівноваги між хижаком і жертвою.

68. При скупченні на обмеженій території значної кількості організмів спостерігають:

- а) інтенсивне розмноження;
- б) взаємодопомогу;
- в) боротьбу за існування;
- г) збільшення тривалості життя;
- д) міграцію.

69. Різні види риб можуть жити і розмножуватися в одній водоймі, але не схрещуються. Це приклад передзиготної ізоляції:

- а) екологічної;
- б) поведінкової;
- в) механічної;
- г) гаметної.

70. Продуктивність океану переважно лімітується:

- а) коливанням рівня солоності;
- б) низькою температурою;
- в) нестачею біогенів;
- г) нестабільною температурою;
- д) надлишком біогенів.

71. Розташуйте у правильній послідовності цифри названих екосистем за зростанням величини первинної нетто-продукції:

- 1 – тропічний ліс;
- 2 – савана;
- 3 – тундра;
- 4 – пустелі субтропіків;
- 5 – широколистяний ліс;
- 6 – тайга.

- а) 1-2-3-4-5-6;
- б) 3-4-6-1-2-5;
- в) 4-3-2-6-5-1;
- г) 6-5-1-3-4-2;
- д) 2-3-5-6-4-1.

72. Ступінь витривалості організмів або їхніх угруповань до впливу факторів середовища – це:

- а) зона оптимуму;
- б) екологічна пластичність;
- в) межа витривалості;

г) лімітуючий фактор.

73. Сумарна біомаса консументів завжди менша за біомасу продуцентів тому, що:

- а) ККД автотрофних організмів вищий, ніж гетеротрофних;
- б) ККД гетеротрофних організмів вищий, ніж автотрофних;
- в) при перенесенні енергії в ланцюгах живлення значна її частина витрачається.

74. Умовна межа, за якою існування організму стає неможливим - це:

- а) екологічна пластичність;
- б) межа витривалості;
- в) зона песимуму;
- г) зона оптимуму;
- д) анабіоз.

75. Первинна сукцесія відбувається у напрямі:

- а) мохи – лишайники – трав'янисті рослини;
- б) лишайники – трав'янисті рослини – мохи;
- в) лишайники – мохи – трав'янисті рослини;
- г) трав'янисті рослини – мохи - лишайники.

ТЕСТИ ГРУПИ «Б»

1. У процесі сукцесії відбувається:

- а) збільшення стабільності в угрупованні;
- б) поступове зменшення запасів органічних речовин;
- в) збільшення видової різноманітності;
- г) збільшення трофічних рівнів у ланцюзі живлення;
- д) збільшення продуктивності системи;
- е) зменшення видової різноманітності.

2. Виберіть три головні природні чинники, які визначають тип угруповання організмів, властивих певній території:

- а) температура;
- б) солоність;
- в) ґрунт;
- г) вологість;
- д) інтенсивність освітлення.

3. Водяний гіацинт був занесений у нові райони з тропічним кліматом і став головною загрозою для судноплавства, забруднюючи річки і озера, тому що:
- а) відсутні його хижаки;
  - б) сприятливий клімат;
  - в) швидко розмножується (одна рослина може дати 1000 нащадків за 50 днів);
  - г) була незайнята ніша, яку він зайняв.
4. Засобами біокомунікації глибоководних організмів є:
- а) звук;
  - б) хімічні сполуки;
  - в) електросигнали;
  - г) біолюмінесценція;
  - д) магнітне поле.
5. Здатність популяції до експоненційного росту зумовлюється:
- а) необмеженістю кормових ресурсів;
  - б) сприятливим вільним місцем існування;
  - в) повною відсутністю хижаків;
  - г) тільки лабораторними умовами;
  - д) оптимальною температурою.
6. Кращими біоіндикаторами якості середовища життя можуть бути:
- а) стенобіонти;
  - б) види великих розмірів;
  - в) види малих розмірів;
  - г) еврибіонти;
  - д) паразити.
7. До наслідків евтрофікації водосховища належать:
- а) виснаження ресурсів кисню;
  - б) виснаження ресурсів двооксиду карбону;
  - в) загибель більшості організмів;
  - г) процвітань більшості організмів;
  - д) всі відповіді правильні.
8. Прикладами позитивних міжвидових взаємодій є:
- а) мутуалізм;
  - б) синоїкія;

- в) алелопатія;
  - г) паразитизм;
  - д) коменсалізм.
9. Продуктивність коралового рифу вища за продуктивність розташованої поблизу глибинної зони тому, що він краще забезпечений:
- а) сонячним світлом;
  - б) елементами живлення;
  - в) вищою температурою;
  - г) переміщенням води;
  - д) опадами (прісною водою).
10. Факторами, що свідчать про стійкість популяції є:
- а) величина зайнятої території;
  - б) розмір самої популяції;
  - в) баланс вікової структури популяції;
  - г) переважання молодих особин;
  - д) відмінність умов життя.
11. Особин в одну популяцію об'єднує:
- а) вільне схрещування;
  - б) подібність за всіма властивостями й ознаками;
  - в) можливість зустрічі особин різних статей;
  - г) спадкові зміни;
  - д) відмінність умов життя.
12. У пташенят сріблястого мартина, коли їхні батьки подають сигнал тривоги і молоді птахи ховаються, проявляється тип поведінки:
- а) імпринтинг;
  - б) умовний рефлекс;
  - в) реакція на ключовий стимул;
  - г) суміщена активність;
  - д) безумовний рефлекс.
13. Якщо взяти ділянки однакової площі (наприклад, 1 га) різних фітоценозів, то які дві з них виділяють найбільшу кількість кисню за рік:
- а) широколистяного лісу;
  - б) посів кукурудзи;
  - в) цілинного степу;
  - г) тайги;
  - д) водойми, що «цвіте».

14. Біогенна міграція на планеті зумовлюється:
- а) значною поширеністю організмів у природі;
  - б) здатністю організмів до активних рухів;
  - в) ростом і розмноженням організмів;
  - г) гравітацією;
  - д) деструкторами.
15. Здатність до термолокації відсутня у теплокровних тварин тому, що:
- а) ці тварини ведуть переважно денний спосіб життя;
  - б) це дуже енерговитратний процес;
  - в) цьому заважають товсті кістки черепа;
  - г) цьому заважає висока температура власного тіла;
  - д) це компенсується іншими органами чуття.
16. Для здійснення процесів життєдіяльності будь-яких організмів обов'язковими є такі фактори:
- а) доступний життєвий простір;
  - б) сонячна радіація;
  - в) забезпеченість водою;
  - г) температурний режим;
  - д) газовий склад атмосфери;
  - е) доступність мінеральних елементів.
17. Що є характерним для видів г – стратегів? Вони мають:
- а) повільний розвиток;
  - б) відносно велику кількість нащадків;
  - в) короткий термін життя;
  - г) постійну кількість особин;
  - д) швидкість розмноження, що залежить від щільності популяції.
18. Стан лісу погіршився після вирубування і видалення з нього старих дуплистих дерев тому, що:
- а) шкідники і хвороби поширились на здорові рослини;
  - б) було ущільнено ґрунт і лісову підстилку під час робіт;
  - в) були ушкоджені крони сусідніх дерев;
  - г) зменшилась кількість місць гніздування птахів;
  - д) зменшилась кількість сапротрофних грибів.

19. Із розсіяних після Чорнобильської аварії радіонуклідів найбільшу небезпеку для тварин становить радіоактивний:

- а) уран;
- б) стронцій;
- в) плутоній;
- г) цезій;
- д) йод.

20. Паразитують на рибах личинки:

- а) беззубок і перлівниць;
- б) волохокрильців;
- в) жука-плавунця;
- г) водяних клопів;
- д) сисунів.

21. На суходолі зимують:

- а) звичайні тритони;
- б) болотяні черепахи;
- в) озерні жаби;
- г) зелені жаби;
- д) земляні ропухи.

22. Ознаки, характерні для рослин посушливих місць зростання:

- а) коренева система довга, добре розвинена;
- б) коренева система поверхова;
- в) продихів багато на обох боках листка;
- г) невелика кількість продихів на нижньому боці листка;
- д) листки голі, блискучі;
- е) листки вкриті волосками або кутикулою.

23. Серед грибів є:

- а) гетеротрофи;
- б) автотрофи;
- в) міксотрофи;
- г) паразити;
- д) сапротрофи;
- е) симбіонти.

24. Симбіотичні мікроорганізми травного тракту ссавців не можуть існувати в:
- а) товстому кишечнику;
  - б) рубці;
  - в) тонкому кишечнику;
  - г) сліпій кишці;
  - д) дванадцятипалій кишці.
25. Для дослідження впливу умов невагомості під час космічних польотів часто використовують рослину арабідопсис. Перевагами цієї рослини над іншими є:
- а) короткий термін вегетації;
  - б) майже не реагує на невагомість;
  - в) відсутність гравітації на космічному кораблі для неї можна компенсувати іншими факторами;
  - г) гарно росте на різних поживних середовищах.
26. Відомо, що зелені рослини знешкоджують величезну кількість забруднювачів довкілля завдяки:
- а) метаболічній детоксикації забруднювачів у клітинах листків з подальшим залученням їх у обмін речовин;
  - б) адсорбції забруднювачів оболонками відмерлих клітин;
  - в) відкладанню забруднювачів у певних спеціалізованих клітинах;
  - г) окисненню забруднювачів киснем фотосинтетичного походження.
27. Вкажіть, які водорості є компонентами «цвітіння води»:
- а) одноклітинні синьо-зелені;
  - б) нитчасті зелені;
  - в) колоніальні зелені;
  - г) одноклітинні зелені.
28. Повільний ріст слані лишайників пояснюється:
- а) малою поверхнею водорості у слані лишайника;
  - б) низькою продуктивністю фотосинтезу;
  - в) давнім походженням і примітивністю;
  - г) особливостями розмноження;
  - д) недостатньою кількістю води і мінеральних речовин у повітрі.
29. Квітки комахозапильних рослин відрізняються від вітрозапильних:
- а) наявністю нектару;

- б) яскраво забарвленою оцвітиною;
  - в) виростами на екзині пилкового зерна;
  - г) наявністю запаху;
  - д) відсутністю оцвітини.
30. До несприятливих умов існування рослини-ксерофіти мають пристосування:
- а) поверхневу слаборозвинену кореневу систему;
  - б) високу всисну силу кореня;
  - в) здатність до метаморфозу наземних і підземних органів;
  - г) велику кількість ефірних залоз на поверхні листків;
  - д) здатністю впадати в стан анабіозу.
31. Виходу організмів на суходіл сприяли умови:
- а) формування озонового шару;
  - б) зменшення вулканічної діяльності та газоутворювальних процесів;
  - в) зниження температури водного середовища;
  - г) обміління морів і збільшення площі суходолу;
  - д) виникнення «парникового ефекту».
32. Вода є необхідною умовою запліднення у рослин:
- а) кульбаби;
  - б) маршанції;
  - в) плауна;
  - г) ялини;
  - д) щитника;
  - е) капусти;
  - ж) хвоща;
  - з) кедр.
33. Виникнення в органічних сполуках перших протобіонтів (коацерватів) сприяло:
- а) здатність органічних молекул до реакції полімеризації;
  - б) підвищення температури зовнішнього середовища понад 100С;
  - в) утворення озонового шару в атмосфері, що зменшило потік ультрафіолетових променів на Землю;
  - г) здатність біополімерів до утворення великих комплексів, або агрегатів.
34. До гомойотермних тварин не належать:
- а) черепаха шкіряста;
  - б) броненосець семипоясний;

- в) миша морська;
- г) кашалот;
- д) гібон.

35. Вкажіть, чому процес заболочування та утворення торфу пов'язаний із сфагновими мохами:

- а) мохи, оселяючись на ґрунті, накопичують багато вологи;
- б) мохи мають бактерицидні властивості;
- в) з особливостями їхнього розмноження;
- г) із здатністю вбирати атмосферну вологу;
- д) при відмиранні вони загнивають повністю.

ВІДПОВІДІ ТЕСТИ ГРУПИ «А»

1 г;	2 в;	3 а;	4 б;	5 а;	6 в;	7 а;
8 г;	9 а;	10 б;	11 в;	12 а;	13 г;	14 а;
15 г;	16 б;	17 в;	18 б;	19 б;	20 б;	21 г;
22 б;	23 б;	24 в;	25 а;	26 а;	27 г;	28 г;
29 в;	30 б;	31 в;	32 б;	33 а;	34 в;	35 б;
36 а;	37 б;	38 б;	39 в;	40 в;	41 г;	42 б;
43 г;	44 а;	45 в;	46 б;	47 б;	48 б;	49 б;
50 г;	51 в;	52 б;	53 в;	54 в;	55 а;	56 б;
57 г;	58 а;	59 в;	60 д;	61 б;	62 д;	63 в;
64 а;	65 в;	66 в;	67 а;	68 в;	69 г;	70 в;
71 в;	72 б;	73 в;	74 б;	75 в.		

ТЕСТИ ГРУПИ «Б»

1 в, г, д;	2 а, г, д;	3 в, г;	4 а, б, г;	5 а, б;	6 а, в;
7 а, в;	8 а, б, д;	9 а, в;	10 а, б, в;	11 а, в, г;	12 б, в;
13 б, г;	14 а, в, д;	15 г, д;	16 а, в, г, е;	17 б, в, д;	18 б, г;
19 б, г, д;	20 а, в, г, д;	21 а, д;	22 а, в, е;	23 а, г, д, е;	24 в, д;
25 а, г;	26 а, г;	27 а, г;	28 а, б;	29 а, б, г;	30 б, в;
31 а, г;	32 б, в, д, ж;	33 а, в, г;	34 а, в;	35 а, б.	

ЛІТЕРАТУРА:

1. **Ващенко Л.С., Данилова О.В., Макаручук М.Ю., Мотузний В.О.** Біологічні олімпіади школярів. - К.: Генеза, 2002.- 286 с.
2. **Данилова О.В., Данилов С.А.** Завдання для державної підсумкової атестації з біології за курс старшої школи. – К.: Генеза, 2002. – 176 с.